

การป้องกันและแก้ไขปัญห การเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2565/66 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผา
ในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2565/66

สารบัญ

	หน้า
1. บทนำ	1
2. วัตถุประสงค์	1
3. เป้าหมาย	1
4. กรอบแนวคิด	1
5. สถานการณ์สถานการณ์การเผาเศษซากพืช วัชพืช และเศษวัสดุการเกษตร ในพื้นที่การเกษตร ในปี 2565	2
5.1 สถานการณ์จุดความร้อน (hotspots)	2
5.2 การดำเนินการในปี 2565	6
6. แนวปฏิบัติและกระบวนการสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ตุลาคม 2565 – พฤษภาคม 2566)	8
7. มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม	
1. การป้องกัน	11
2. การยับยั้ง/เผชิญเหตุ	13
3. การแก้ไขฟื้นฟู	14
8. กลไกการขับเคลื่อน	14
9. แหล่งงบประมาณ	14
10. ระยะเวลาดำเนินงาน	14
11. การรายงานสถานการณ์และผลการดำเนินงาน	14
12. ภาคผนวก 1 - 3	

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2565/66

1. บทนำ

ตามที่คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นว่าปัญหาฝุ่นละอองมีค่าสูงเกินมาตรฐานที่เกิดขึ้นเป็นประจำและเป็นปัญหาในหลายจังหวัดของพื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสุขภาพของประชาชน โดยแหล่งกำเนิดฝุ่นละอองที่สำคัญ ได้แก่ การเผาในที่โล่ง การจราจรขนส่ง และภาคอุตสาหกรรม การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เป็นระบบ จากความร่วมมือของทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน ซึ่งในการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563 ได้มีมติเห็นชอบแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ การแก้ไขปัญหาหมอกพิษด้านฝุ่นละออง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง โดยเฉพาะในช่วงเวลาวิกฤตของการเกิดสถานการณ์ฝุ่นละออง PM2.5 (เดือนมกราคม – พฤษภาคม)

โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีบทบาทที่สำคัญในการป้องกันแก้ไขปัญหาการเผาในที่โล่ง เช่น การเผาเศษซากพืช วัชพืช และเศษวัสดุการเกษตรที่เหลือจากกระบวนการเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาเศษซากพืชหรือวัชพืช และเศษวัสดุทางการเกษตรในพื้นที่การเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยคณะทำงานป้องกันและเฝ้าระวังการเผาเศษซากพืชหรือวัชพืชและเศษวัสดุทางการเกษตรในพื้นที่การเกษตรจึงได้จัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2565/66 สำหรับใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรมอย่างเป็นระบบ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

3. เป้าหมาย

3.1 ประสิทธิภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มขึ้น มีการจัดการอย่างเป็นระบบ รวดเร็ว ตรงจุด และทันต่อสถานการณ์

3.2 สร้างการรับรู้และตระหนักรู้ให้แก่เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

3.3 พื้นที่เผาไหม้ในพื้นที่เกษตรลดลง

4. กรอบแนวคิด

จากแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหาหมอกพิษด้านฝุ่นละออง” กำหนดให้พิจารณาผลกระทบในทุกมิติ โดยเฉพาะผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิตปกติมากเกินไป โดยใช้กรอบแนวคิด การป้องกันไว้ก่อน (Precaution Principle) เป็นการจัดการเชิงรุกที่เน้นการป้องกันผลกระทบล่วงหน้า โดยการสร้างระบบภูมิคุ้มกันภายในพื้นที่เสี่ยง เพื่อป้องกันความเสียหาย/ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เริ่มตั้งแต่การบริหารจัดการมลพิษในพื้นที่เสี่ยง การส่งเสริมทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบสิ่งแวดล้อมและจัดการกับปัญหาในเชิงพื้นที่ รวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยี เพื่อให้

เกิดนวัตกรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคุณภาพอากาศให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาตินี้ ได้กำหนดมาตรการและแนวทางการขับเคลื่อน 3 มาตรการ ได้แก่ 1) มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ 2) มาตรการป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง (แหล่งกำเนิด) 3) มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการมลพิษ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องตามมาตรการที่ 1 และ 2

5. สถานการณ์การเผาเศษซากพืช วัชพืช และเศษวัสดุการเกษตรในพื้นที่การเกษตร ในปี 2565

ฝุ่นละออง หมายถึงอนุภาคของแข็งหรือของเหลวที่มีอยู่ในอากาศ ซึ่งเกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งโดยธรรมชาติและจากกิจกรรมของมนุษย์ สำหรับปัญหาหมอกควันด้านฝุ่นละอองมักเกิดจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการเผาไหม้ต่าง ๆ เช่น การเผาไหม้ของน้ำมันดีเซล การเผาเศษซากพืชหรือวัชพืช และเศษวัสดุทางการเกษตร ชยะ และโรงงานอุตสาหกรรม ประกอบกับสภาวะทางอุตุนิยมวิทยา โดยในช่วงปลายฤดูหนาวของทุกปี (เดือนมกราคม – มีนาคม) ความกดอากาศสูงที่แผ่ลงมาปกคลุมพื้นที่ประเทศไทยตอนบนมีกำลังอ่อนลงประกอบกับการผกผันกลับของอุณหภูมิ (Inversion) ในระดับล่าง ส่งผลให้ระดับเพดานการลอยตัวและการกระจายตัวของฝุ่นละอองอยู่ในระดับต่ำ ทำให้การไหลเวียนและถ่ายเทของอากาศไม่ดี จึงทำให้เกิดการสะสมของฝุ่นละอองในบรรยากาศและมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น

5.1 สถานการณ์จุดความร้อน (Hotspot)

จากข้อมูลสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ GISTDA ที่ได้มีการติดตามตรวจสอบสถานการณ์การเผาไหม้ในท้องของประเทศจากดาวเทียม TERRA และ AQUA ระบบ MODIS ระหว่าง 1 มกราคม – 31 พฤษภาคม 2566 พบว่ามีจุดความร้อนทั้งหมด 6,239 จุด แบ่งเป็น พื้นที่เกษตร 1,915 จุด พื้นที่เขต ส.ป.ก. 940 จุด พื้นที่ป่าอนุรักษ์ 926 จุด พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 1,572 จุด พื้นที่ริมทางหลวง 151 จุด พื้นที่ชุมชนและอื่นๆ 735 จุด โดยส่วนใหญ่เกิดจุดความร้อนสะสมสูงสุดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (1,976 จุด) ภาคเหนือตอนบน (1,907 จุด) และภาคเหนือตอนล่าง (868 จุด) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 จุดความร้อนสะสมในประเทศไทย ปี 2565 จำแนกตามรายภาค

ภาค	จังหวัด	จำนวนจุดความร้อน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรดิตถ์ และอุบลราชธานี	1,976
ภาคเหนือตอนบน	แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน เชียงราย แพร่ อุตรดิตถ์ น่าน และพะเยา	1,907
ภาคเหนือตอนล่าง	ตาก เพชรบูรณ์ พิษณุโลก กำแพงเพชร นครสวรรค์ สุโขทัย อุทัยธานี พิจิตร	868
ภาคตะวันออก	จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว	541
ภาคตะวันตก	กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี	445
ภาคกลาง	กรุงเทพฯ ชัยนาท นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สมุทรปราการ สระบุรี สิงห์บุรี และอ่างทอง	425

ภาค	จังหวัด	จำนวนจุดความร้อน
ภาคใต้	กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และ สุราษฎร์ธานี	77

ที่มา : รายงานสรุปสถานการณ์ไฟฟ้าและหมอกควัน จากข้อมูลดาวเทียม ประจำปี 2565 GISTDA

ตารางที่ 2 จุดความร้อนสะสมในประเทศไทย ปี 2565 รายจังหวัด

ภาค	จังหวัด	จุดความร้อนจำแนกตามพื้นที่ของหน่วยงาน						รวม ทั้งหมด
		ป่า อนุรักษ์	เขต ส.ป.ก.	ป่าสงวน แห่งชาติ	พื้นที่ ริมทาง หลวง	พื้นที่ เกษตร	ชุมชน และอื่น	
ภาคเหนือ (ตอนบน)	แม่ฮ่องสอน	251	4	261	2	4	12	534
	เชียงใหม่	86	16	190	2	9	8	311
	เชียงราย	34	15	215	4	19	11	298
	น่าน	74	18	115	1	13	10	231
	ลำปาง	41	31	118	0	15	8	213
	แพร่	30	7	75	2	8	5	127
	อุตรดิตถ์	33	10	27	1	16	9	96
	ลำพูน	9	2	36	2	3	5	57
	พะเยา	13	5	18	0	2	2	40
ภาคเหนือ (ตอนล่าง)	ตาก	65	17	110	0	12	10	214
	เพชรบูรณ์	7	59	16	4	75	20	181
	กำแพงเพชร	12	35	14	2	28	14	105
	พิษณุโลก	6	1	19	2	49	18	95
	นครสวรรค์	3	16	4	2	46	24	95
	พิจิตร	0	10	0	3	59	8	80
	สุโขทัย	2	9	23	0	26	2	62
ภาคกลาง	อุทัยธานี	1	18	3	1	9	4	36
	ลพบุรี	1	32	26	3	61	15	138
	พระนครศรีอยุธยา	0	2	0	3	61	7	73
	ปทุมธานี	0	0	0	13	14	20	47
	สระบุรี	0	6	8	1	14	13	42
	ชัยนาท	0	2	0	0	30	10	42
	สิงห์บุรี	0	1	0	1	22	1	25
	สมุทรปราการ	0	0	0	6	0	15	21
	อ่างทอง	0	0	0	0	18	1	19
	กรุงเทพมหานคร	0	0	0	6	3	3	12
ภาค ตะวันออก	นนทบุรี	0	0	0	2	3	1	6
	ปราจีนบุรี	4	13	2	9	115	26	169
	นครนายก	1	5	0	2	87	6	101

ภาค	จังหวัด	จุดความร้อนจำแนกตามพื้นที่ของหน่วยงาน						รวมทั้ง ทั้งหมด
		ป่า อนุรักษ์	เขต ส.ป.ก.	ป่าสงวน แห่งชาติ	พื้นที่ ริมทาง หลวง	พื้นที่ เกษตร	ชุมชน และอื่น	
	สระแก้ว	0	65	7	1	21	3	97
	ชลบุรี	1	12	1	2	21	17	54
	ระยอง	0	1	1	1	16	27	46
	ฉะเชิงเทรา	0	6	2	2	18	15	43
	จันทบุรี	0	6	3	1	12	2	24
	ตราด	0	0	0	0	4	3	7
ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ	สกลนคร	13	39	14	3	92	61	222
	ชัยภูมิ	81	36	11	1	41	27	197
	นครราชสีมา	7	57	16	1	84	24	189
	อุดรธานี	4	55	22	2	58	21	162
	นครพนม	2	11	10	2	104	28	157
	กาฬสินธุ์	7	29	33	3	75	8	155
	ขอนแก่น	14	26	14	6	74	16	150
	ร้อยเอ็ด	1	35	3	2	48	12	101
	อุบลราชธานี	13	10	21	4	34	9	91
	บุรีรัมย์	0	20	6	3	43	9	81
	เลย	3	20	25	4	22	2	76
	หนองบัวลำภู	7	27	3	1	28	7	73
	สุรินทร์	0	34	0	5	18	3	60
	มุกดาหาร	6	10	25	0	7	5	53
	ยโสธร	3	9	2	2	30	6	52
	มหาสารคาม	0	4	1	1	27	8	41
	อำนาจเจริญ	4	7	7	0	14	3	35
	ศรีสะเกษ	0	6	2	2	17	6	33
	หนองคาย	0	6	2	2	10	5	25
	บึงกาฬ	0	6	1	0	10	6	23
ภาคใต้	สุราษฎร์ธานี	0	10	3	2	10	1	26
	ยะลา	0	0	0	7	1	3	11
	สงขลา	0	0	0	1	3	6	10
	นราธิวาส	1	0	2	0	0	6	9
	ชุมพร	0	0	2	1	0	3	6
	สตูล	2	0	0	1	0	0	3
	ตรัง	1	1	0	1	0	0	3
	กระบี่	0	1	0	0	1	0	2
	นครศรีธรรมราช	0	0	0	0	1	1	2
	พังงา	0	1	0	0	0	1	2

ภาค	จังหวัด	จุดความร้อนจำแนกตามพื้นที่ของหน่วยงาน						รวมทั้ง ทั้งหมด
		ป่า อนุรักษ์	เขต ส.ป.ก.	ป่าสงวน แห่งชาติ	พื้นที่ ริมทาง หลวง	พื้นที่ เกษตร	ชุมชน และอื่น	
	พัทลุง	0	0	0	0	0	1	1
	ระนอง	0	0	0	0	0	1	1
	ปัตตานี	0	0	0	0	1	0	1
	ภูเก็ต	0	0	0	0	0	0	0
ภาค ตะวันตก	กาญจนบุรี	82	29	38	3	37	55	244
	สุพรรณบุรี	1	12	9	7	57	13	99
	นครปฐม	0	2	0	3	18	7	30
	เพชรบุรี	0	5	3	0	5	14	27
	ราชบุรี	0	7	2	0	13	1	23
	ประจวบคีรีขันธ์	0	1	1	0	14	0	16
	สมุทรสาคร	0	0	0	0	5	1	6
รวมทั้ง ทั้งหมด		926	940	1,572	151	1,915	735	6,239

ที่มา : รายงานสรุปสถานการณ์ไฟป่าและหมอกควัน จากข้อมูลดาวเทียม ประจำปี 2565 GISTDA

พื้นที่เผาไหม้สะสมในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ ปี 2565

การวิเคราะห์พื้นที่เผาไหม้สะสมระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 พฤษภาคม 2565 17 จังหวัดภาคเหนือ จังหวัดที่พบพื้นที่เผาไหม้มากที่สุด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ตาก เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ น่าน ลำปาง และอุตรดิตถ์ ตามลำดับ มีพื้นที่เผาไหม้สะสมรวมทั้งสิ้น 3,183,174 ไร่ หากวิเคราะห์แยกตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่วนใหญ่มีการเผาไหม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่เกษตร พื้นที่เขต สปก. พื้นที่ชุมชนและอื่นๆ และพื้นที่ริมทางหลวง 50 เมตร ตามลำดับ โดยมีพื้นที่เผาไหม้ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พื้นที่เกษตร พื้นที่เขต สปก.) จำนวน 765,287 ไร่ ตารางที่ 3 พื้นที่เผาไหม้สะสม ปี 2565 ใน 17 จังหวัดภาคเหนือ

จังหวัด	พื้นที่เผาไหม้จำแนกตามพื้นที่รับผิดชอบ (ไร่)						รวมทั้ง ทั้งหมด
	ป่าอนุรักษ์	เขต ส.ป.ก.	ป่าสงวน แห่งชาติ	ริมทาง หลวง	พื้นที่ เกษตร	ชุมชนและ อื่นๆ	
แม่ฮ่องสอน	524,126	1,912	371,723	358	9,267	15,025	922,411
เชียงใหม่	156,702	37,350	247,437	193	2,996	4,897	449,574
ตาก	78,466	24,263	199,716	186	9,845	4,855	317,331
เพชรบูรณ์	9,828	69,495	39,529	1,979	113,355	9,134	243,320
นครสวรรค์	1,664	50,458	4,794	2,294	178,648	5,189	243,046
น่าน	61,607	5,692	107,480	177	10,011	3,136	188,103
ลำปาง	33,417	41,242	95,435	201	6,538	2,314	179,201
อุตรดิตถ์	44,000	12,642	39,316	433	25,175	8,697	130,263
เชียงราย	7,467	7,965	95,435	201	6,538	2,314	179,201
อุตรดิตถ์	44,000	12,642	39,316	433	25,175	8,697	130,263
เชียงราย	7,467	7,965	95,036	161	10,069	2,308	123,055
ลำพูน	10,658	1,651	63,469	90	2,173	6,982	85,024

จังหวัด	พื้นที่เผาไหม้จำแนกตามพื้นที่รับผิดชอบ (ไร่)						รวมทั้งหมด
	ป่านุรักษ์	เขต ส.ป.ก.	ป่าสงวนแห่งชาติ	ริมทางหลวง	พื้นที่เกษตร	ชุมชนและอื่นๆ	
แพร่	28,060	8,184	41,955	104	2,821	574	81,698
พิษณุโลก	11,974	12,603	26,575	287	24,444	5,076	80,959
พิจิตร	0	3,838	5	622	52,380	300	57,146
พะเยา	5,596	5,842	11,538	30	3,793	3,502	30,301
สุโขทัย	30	8,963	3,011	80	9,898	538	22,520
กำแพงเพชร	4,920	5,318	5,705	1	2,292	70	18,305
อุทัยธานี	3,898	3,930	2,895	0	235	8	10,967
รวม	982,466	301,347	1,355,620	7,196	463,940	72,606	3,183,174

ที่มา : รายงานสรุปสถานการณ์ไฟป่าและหมอกควัน จากข้อมูลดาวเทียม ประจำปี 2565 GISTDA

5.2 ผลการดำเนินการในปี 2565

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยคณะทำงานป้องกันและเฝ้าระวังการเผาซากพืชหรือวัชพืช และเศษวัสดุทางการเกษตรในพื้นที่การเกษตร โดยมีปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน ได้จัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2564/65 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและเฝ้าระวัง ตลอดจนกำกับดูแลการดำเนินงานแก้ไขปัญหา การเผาเศษซากพืชหรือวัชพืช และเศษวัสดุทางการเกษตร ในพื้นที่การเกษตร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมด้วยสั่งการให้ส่วนราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่วนภูมิภาค จัดตั้งชุดปฏิบัติการเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังการเผาเศษซากพืชหรือวัชพืช และเศษวัสดุทางการเกษตร ในพื้นที่การเกษตร บูรณาการร่วมกับอาสาสมัครเกษตรจากทุกหน่วยงาน ลงพื้นที่ขอความร่วมมือให้เกษตรกรงดเผาซากพืชหรือวัชพืชและเศษวัสดุทางการเกษตร รวมถึงให้ความรู้ คำแนะนำในการบริหารจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยมีเป้าหมายคือลดจุดความร้อนจากการเผาในพื้นที่เกษตรกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 เมื่อเทียบกับปี 2564 ซึ่งใช้หลักการดำเนินงาน “แบ่งพื้นที่ แบ่งคน แบ่งทรัพยากร” กำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักในการบูรณาการ ตามพื้นที่ในความรับผิดชอบ แบ่งเป็น 1) พื้นที่ในเขตชลประทาน มอบกรมชลประทาน 2) พื้นที่นอกเขตชลประทาน มอบกรมส่งเสริมการเกษตรและกรมพัฒนาที่ดิน 3) พื้นที่เขต ส.ป.ก. มอบสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 4) พื้นที่นิคมสหกรณ์ มอบกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. การดำเนินการตามแนวทางการป้องกันการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2564/65 ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการเป็น 3 มาตรการ ได้แก่ มาตรการป้องกัน มาตรการยับยั้ง/เผชิญเหตุ และมาตรการแก้ไข/ฟื้นฟู โดยสั่งการให้ส่วนราชการในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่วนภูมิภาค บูรณาการการปฏิบัติร่วมกับอาสาสมัครเกษตรจากทุกหน่วยงาน ลงพื้นที่ขอความร่วมมือให้เกษตรกรงดการเผาซากพืชหรือวัชพืชและเศษวัสดุทางการเกษตร รวมถึงให้ความรู้ คำแนะนำในการบริหารจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

1.1 มาตรการป้องกัน ดำเนินการผ่านกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกร และการดำเนินการเชิงพื้นที่เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเผาขึ้น

1) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ การจัดกิจกรรมรณรงค์ และการตรวจเยี่ยมเกษตรกร ดำเนินการ 74 จังหวัด 108,616 ครั้ง

2) การดำเนินการเชิงพื้นที่เพื่อนำไฟออกจากไฟ และการบริหารจัดการเชื้อเพลิง ได้แก่ การส่งเสริมการไถกลบตอซังแทนการเผา ดำเนินการแล้ว 65 จังหวัด พื้นที่ 6,066,498 ไร่ การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก หรือแปรรูปเศษวัสดุเพื่อใช้ประโยชน์อื่นแทนการเผา ดำเนินการแล้ว 62 จังหวัด จำนวนเศษวัสดุ 472,962 ตัน

3) การส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกเพื่อลดการเผา เช่น ส่งเสริมมาตรฐานการเกษตรที่ดี มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนกรรมวิธีการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวที่ใช้การเผา และดำเนินการแล้ว 54 จังหวัด พื้นที่ 1,756,132 ไร่ การจัดทำแนวกันไฟในพื้นที่แปลงเพาะปลูก ดำเนินการ 18 จังหวัด 23,255 กิโลเมตร

1.2 มาตรการยับยั้ง/เผชิญเหตุ ดำเนินการโดยให้ชุดปฏิบัติการป้องกันและเฝ้าระวังการเผาเศษซากพืชหรือวัชพืช และเศษวัสดุการเกษตรในพื้นที่การเกษตร ดำเนินการเฝ้าระวัง ตรวจสอบสถานการณ์การเผาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ พร้อมทั้งเข้าระงับยับยั้งเหตุการณ์ ตลอดจนประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในด้านอื่น อาทิ การบรรเทาสถานการณ์ให้คลี่คลายลง การชี้แจงเพื่อยืนยันย้ำความรู้ความเข้าใจต่อเจ้าของแปลง การดำเนินการทางปกครองและการบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น

1) ชุดปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็ว ดำเนินการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และติดตามสถานการณ์ในพื้นที่ ดำเนินการ 19 จังหวัด 545 ครั้ง

2) เข้าดับไฟทันที เมื่อตรวจพบสถานการณ์การเผาในพื้นที่ ดำเนินการ 26 จังหวัด 815 ครั้ง

3) ประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมปฏิบัติการในส่วนที่เกี่ยวข้อง เมื่อตรวจพบการเผาในพื้นที่ ดำเนินการ 22 จังหวัด 672 ครั้ง

4) ชี้แจง ทำความเข้าใจกับเกษตรกรหรือเจ้าของแปลงเพาะปลูกที่ตรวจพบการเผาในพื้นที่ ดำเนินการ 35 จังหวัด 1,383 ครั้ง จำนวนเกษตรกร/เจ้าของแปลงเพาะปลูก 2,871 ราย

2. การดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ เพื่อป้องกันการเผาในพื้นที่เกษตรกรรมและส่งเสริมการหยุดเผาให้แก่เกษตรกรของส่วนราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 โครงการส่งเสริมการไถกลบและการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อป้องกันหมอกควันในภาคเหนือ โดยกรมพัฒนาที่ดิน ส่งเสริมให้เกษตรกรลด ละ เลิกเผาและไถกลบเศษวัสดุทางการเกษตร ตลอดจนส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก พด. จากเศษวัสดุการเกษตร ในพื้นที่ที่มีการปลูกข้าว ข้าวโพด ในพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือ ดำเนินการพื้นที่ไถกลบต่อซังได้ 26,981 ไร่ ปริมาณปุ๋ยหมักที่ผลิตได้รวม 1,800 ตัน

2.2 โครงการส่งเสริมการหยุดเผาในพื้นที่การเกษตร ปี 2565 โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกษตรกรตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร โดยได้ดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1) ถ่ายทอดความรู้และพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้สามารถเป็นวิทยากรด้านการเกษตรปลอดเผา จำนวน 17,640 ราย

2) นำร่องสาธิตเทคโนโลยีการจัดการเศษวัสดุการเกษตร หรือส่งเสริมการปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกเพื่อแก้ปัญหาการเผาอย่างยั่งยืน ผ่านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) กลุ่มเกษตรกร องค์กรหรือสถาบันเกษตรกร จำนวน 61 แห่ง

3) จัดงานรณรงค์ลดการเผาในท้องถิ่น จำนวน 5 ครั้ง

4) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม และสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลอดการเผา โดยคัดเลือกผู้แทนเกษตรกรและจัดเวทีชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาช่วงวิกฤต ถอดบทเรียน และจัดทำแผนชุมชนและแผนการเรียนรู้ระยะยาวเพื่อแก้ไขปัญหาการเผาในระยะถัดไป โดยมีเป้าหมายการดำเนินการทั้งสิ้น 294 กลุ่ม ปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการ

2.3 โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ดำเนินการส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจ และฝึกทักษะการทำเกษตรอินทรีย์ให้แก่

เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ตลอดจนเพิ่มจำนวนพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ และประสิทธิภาพการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน ดำเนินการส่งเสริมเกษตรกร 2,785 ราย และเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ 3,887 ไร่

2.4 โครงการส่งเสริมระบบวนเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2565 โดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ดำเนินการส่งเสริมเกษตรกรให้สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืน ผ่านระบบวนเกษตร และดำเนินการเพิ่มพื้นที่วนเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยดำเนินการส่งเสริมเกษตรกร 4,531 ราย และสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้เกษตรกรดำเนินการในเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ 7,503 ไร่

2.5 การดำเนินการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรมของกรมชลประทาน โดยดำเนินการจัดเตรียมเครื่องสูบน้ำ จำนวน 137 เครื่อง รถบรรทุกน้ำ 44 คัน และชุดปฏิบัติการระดับพื้นที่ เพื่อเฝ้าระวังและยับยั้งเหตุการณ์จำนวน 72 ชุด เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการดับไฟไหม้ในพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรม ตลอดจนฉีดพ่นละอองน้ำเพื่อลดการฟุ้งกระจายของฝุ่นละอองในบริเวณพื้นที่ชุมชนใกล้เคียง โดยมีผลการดำเนินงานติดตั้งเครื่องสูบน้ำในพื้นที่ 5 ครั้ง จำนวน 5 เครื่อง และสนับสนุนรถบรรทุกน้ำเพื่อฉีดละอองน้ำลดการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง 16 ครั้ง จำนวน 20 คัน พร้อมกับการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ให้เกษตรกร และประชาชนในการจัดการเชื้อเพลิงในพื้นที่ป่า และการเฝ้าระวังและป้องกันการเผาเศษวัสดุการเกษตรในพื้นที่เกษตรบริเวณโครงการส่งน้ำในเขตชลประทาน และพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 2,526 ครั้ง

2.6 การปฏิบัติการฝนหลวง โดยกรมฝนหลวงและการบินเกษตร ได้เริ่มปฏิบัติการฝนหลวงตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2565 เพื่อช่วยเหลือพื้นที่การเกษตรที่ประสบภัยแล้ง เพิ่มปริมาณน้ำให้กับเขื่อน/อ่างกักเก็บน้ำ รวมทั้งบรรเทาปัญหาหมอกควันไฟป่าและปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) โดยผลการปฏิบัติการฝนหลวงตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ - 31 พฤษภาคม 2565 มีการขึ้นปฏิบัติการฝนหลวง จำนวน 67 วัน มีวันฝนตกจากการปฏิบัติการฝนหลวงคิดเป็นร้อยละ 96.7 ขึ้นปฏิบัติงาน จำนวน 633 เที่ยวบิน (967:25 ชั่วโมงบิน) ปริมาณการใช้สารฝนหลวง 496.7 ตัน พลุซิลเวอร์ไอโอไดด์สำหรับภารกิจปฏิบัติการฝนหลวง จำนวน 860 นัด จังหวัดที่มีรายงานฝนตกรวม 37 จังหวัด

อนึ่ง กรมฝนหลวงและการบินเกษตร ได้มีการปฏิบัติการกิจสนับสนุนเฮลิคอปเตอร์บรรทุกน้ำดับไฟป่าช่วยเหลือพื้นที่ภาคเหนือมาอย่างต่อเนื่อง โดยศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวงจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการปฏิบัติการกิจดับไฟป่าแล้ว จำนวน 5 วัน 37 เที่ยวบิน (11:20 ชั่วโมงบิน) ปริมาณน้ำ 20,000 ลิตร พื้นที่ปฏิบัติการรวม 1 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่

6. แนวปฏิบัติและกระบวนการสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ตุลาคม 2565 - พฤษภาคม 2566)

1. ด้วยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้เห็นชอบแผนเฉพาะกิจเพื่อการแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง ปี 2566 ในการประชุมครั้งที่ 5/2565 เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2565 เพื่อมุ่งเน้นยกระดับความเข้มงวดใน 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) พื้นที่เมือง 2) พื้นที่ป่า และ 3) พื้นที่เกษตรกรรม ภายใต้ 7 มาตรการตามกรอบ “สื่อสารเชิงรุกยกระดับปฏิบัติการ สร้างการมีส่วนร่วม” ประกอบด้วย

- 1) เร่งรัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและแจ้งเตือนล่วงหน้า 7 วันทุกพื้นที่
- 2) ยกระดับมาตรการการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหาหมอกควันด้านฝุ่นละออง” และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 3) ยกระดับการบริหารจัดการเชื้อเพลิงแบบครบวงจร (ชิงเก็บ ลดเผา และ Burn Check)

4) กำกับดูแลการดำเนินการในทุกระดับอย่างเข้มงวด ติดตามผลการดำเนินการและประเมินสถานการณ์เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

5) ลดจุดความร้อน ป้องกันและควบคุมการเกิดไฟในทุกพื้นที่ และพัฒนาระบบพยากรณ์ความรุนแรงและอันตรายของไฟ (Fire Danger Rating System : FDRS)

6) ผลักดันกลไกระหว่างประเทศ เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามแดนมีประสิทธิภาพสูงสุด

7) ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันไฟป่าและฝุ่นละออง

พร้อมกันนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ขอความร่วมมือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้ทำความเข้าใจกับเกษตรกรเพื่อลดปริมาณการเผาในพื้นที่ ทั้งการเคาะประตูบ้านแจ้งข่าวทำความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์เชิงรุก และการแจ้งเตือนล่วงหน้า ตลอดจนกำชับให้มีการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในแต่ละพื้นที่แบบครบวงจร ทั้งการชิงเก็บ ลดเผา และการใช้แอปพลิเคชัน Burn Check เพื่อลงทะเบียนและจองเวลาในการเผาล่วงหน้า เพื่อลดปริมาณฝุ่นละอองในแต่ละพื้นที่

2. กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ได้มีหนังสือสั่งการให้กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM_{2.5}) โดยมีแนวทาง ดังนี้

1) จัดตั้งคณะทำงานติดตามสถานการณ์ภายใต้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เพื่อเฝ้าระวัง และติดตามสถานการณ์ที่ส่งผลต่อการเกิดไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM_{2.5}) ในพื้นที่

2) ทบทวน และจัดทำแผนเผชิญเหตุ โดยให้ความสำคัญกับการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน แนวทางปฏิบัติในแต่ละระดับตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ การแบ่งพื้นที่ และการมอบหมายภารกิจให้หน่วยงานในแต่ละพื้นที่ถึงระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน อย่างชัดเจน พร้อมทั้งซักซ้อมแนวทางการปฏิบัติ

3) เตรียมความพร้อมกำลังเจ้าหน้าที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ ให้มีความพร้อมใช้งานตามภารกิจสำหรับพื้นที่ที่มักเกิดการเผาอยู่บ่อยครั้ง ให้ประสานการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดตั้งชุดเฝ้าระวังระดับพื้นที่ สนับสนุนการลาดตระเวนเฝ้าระวังป้องปรามการลักลอบเผาในเขตป่า เขตพื้นที่การเกษตร โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนจิตอาสา ให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่

4) เน้นย้ำการป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง (แหล่งกำเนิด) โดยกำชับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันและลดการเกิดมลพิษจากแหล่งต่าง ๆ

5) กรณีการเผาในพื้นที่เกษตร ให้มอบหมายอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ ตลอดจนใช้กลไกอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ร่วมรณรงค์งดการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร โดยเฉพาะช่วงที่มีสถานการณ์หมอกควัน ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM_{2.5}) รุนแรง พร้อมทั้ง ส่งเสริมการนำองค์ความรู้ด้านการกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และสนับสนุน

การนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรไปแปรรูปใช้ประโยชน์ หรือเพิ่มมูลค่าแทนการเผา เพื่อสร้างการรับรู้ให้ประชาชน มีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามมาตรการของภาครัฐ

6) ร่วมกันประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้ประชาชนทราบถึงสถานการณ์ มาตรการ และ ข้อกฎหมาย แนวทางการปฏิบัติตน ข้อมูลด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข และผลการแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM_{2.5}) ของภาครัฐ ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ สื่อสังคมออนไลน์ อย่างต่อเนื่อง

7) เมื่อเกิดสถานการณ์ไฟป่า หมอกควัน หรือระดับปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM_{2.5}) เกินค่า มาตรฐานและมีแนวโน้มสูงขึ้น ให้ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์จังหวัด อำเภอ บูรณาการหน่วยงาน ยกระดับมาตรการ ต่างๆ โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมแหล่งกำเนิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM_{2.5}) โดยเคร่งครัด สำหรับ กรณีที่เกิดไฟป่า ให้สนธิกำลังเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะความชำนาญ ประกอบกำลังเป็นชุดปฏิบัติการ พร้อมอุปกรณ์ เครื่องจักรกลสาธารณภัยที่เหมาะสม เร่งดับไฟป่าในพื้นที่โดยเร็ว

8) การปฏิบัติการในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงอันตราย เน้นย้ำการให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัย ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนอาสาสมัครที่เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ พร้อมทั้งจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ ส่วนบุคคลที่มีความเหมาะสมในการปฏิบัติงาน การดูแลด้านสวัสดิการ และค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานให้เป็นไป ตามระเบียบ หลักเกณฑ์ที่กำหนด สำหรับกรณีที่เกิดไฟป่าในพื้นที่ที่กำลังภาคพื้นดินเข้าถึงยาก และมีความจำเป็น ต้องเร่งแก้ไขปัญหา ให้ประสานการปฏิบัติกับหน่วยที่มีอากาศยาน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุโดยเร็ว

9) การดูแลสุขภาพประชาชน ให้มอบหมายหน่วยงานด้านสาธารณสุข จัดเจ้าหน้าที่เข้าดูแล ประชากรกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเปราะบางที่มีปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ เพื่อให้ข้อมูลด้านสุขภาพ แนวทางปฏิบัติในการดูแลสุขภาพของประชาชนอย่างใกล้ชิด

10) ให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดติดตามสถานการณ์ และรายงานผล การดำเนินการให้กระทรวงมหาดไทยทราบ ผ่านกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลางอย่างต่อเนื่อง

จากแนวทางปฏิบัติของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ได้กำหนดแนวทางดำเนินการ ให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่เป็น หน่วยรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการควบคุมการเผาในพื้นที่การเกษตร และการรณรงค์ให้มีการใช้สารย่อยสลายหรือโลกบดต่อซังข้าว/ข้าวโพด/ซากวัชพืชฤดูแล้ง และการแปรรูป วัสดุ การเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การทำปุ๋ยหมัก การทำอาหารสัตว์ การทำเชื้อเพลิงชีวมวล ตลอดจน ขอความร่วมมือต่อผู้นำท้องที่ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครเกษตร จัดชุดปฏิบัติการเฝ้าระวังไม่ให้เกษตรกร ลักลอบเผา โดยกำหนดภารกิจและเป้าหมาย ดังนี้

ภารกิจ

1. รณรงค์สร้างการรับรู้ และความตระหนักให้เกษตรกรทราบถึงถึงผลกระทบจากการเผา เศษซากพืชหรือวัชพืช และเศษวัสดุการเกษตรในแปลงเพาะปลูก

2. ส่งเสริม สนับสนุนการแปรรูปสภาพวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่มหรือคุณค่าเพิ่ม ตลอดจนจัดหาช่องทางการจัดจำหน่าย หรือเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการรับซื้อวัสดุการเกษตร กับเกษตรกร

3. ถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนส่งเสริมให้เกษตรกรลด ละ เลิก การเผาในแปลงเพาะปลูกพร้อม ปรับปรุงกระบวนการ และวิธีการเพาะปลูกเพื่อนำไปสู่การเกษตรปลอดเผา

4. บูรณาการร่วมกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับจังหวัด ฝ่ายปกครอง และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง กำหนดช่วงเวลาห้ามเผาเด็ดขาด พร้อมดำเนินการตามมาตรการที่กำหนด เพื่อระงับ ยับยั้ง และบรรเทาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ ยึดหลักการดำเนินงาน “แบ่งพื้นที่ แบ่งคน แบ่งทรัพยากร” โดยดำเนินการที่ต้องบูรณาการในพื้นที่ มอบหมายหน่วยงานรับผิดชอบ ดังนี้

- พื้นที่ในเขตชลประทาน รับผิดชอบโดย กรมชลประทานเป็นหน่วยงานหลัก
- พื้นที่นอกเขตชลประทาน รับผิดชอบโดย กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลัก
- พื้นที่ในเขตส.ป.ก. รับผิดชอบโดย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นหน่วยงานหลัก
- พื้นที่นิคมสหกรณ์ รับผิดชอบโดย กรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลัก

เป้าหมาย

ลดปริมาณจุดความร้อน (hotspots) ในพื้นที่เกษตร ร้อยละ 10 เมื่อเทียบกับปี 2565

พื้นที่เป้าหมายการดำเนินการ พื้นที่เสี่ยงต่อการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2565/66 (ภาคผนวกที่ 1) ประกอบด้วย

- พื้นที่เสี่ยง (เปราะบาง) ใช้ข้อมูลพื้นที่เสี่ยงไฟฟ้า ในเขตพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ ของสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) (GISTDA) (สถิติข้อมูลพื้นที่เผาไหม้ย้อนหลัง 10 ปี) ตามเขตความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 17,073,230 ไร่
- พื้นที่เฝ้าระวัง ได้แก่ (1) พื้นที่เป้าหมายตามแผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ปี 2565/66 จำนวน 11.65 ล้านไร่ และ (2) พื้นที่เสี่ยงต่อการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2565 (สถิติข้อมูลตำบลที่ตรวจพบจุดความร้อนในพื้นที่เกษตรกรรม 5 ปีย้อนหลัง) จำนวน 757 อำเภอ 3,830 ตำบล

7. มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม แบ่งเป็น 1) การป้องกัน 2) การยับยั้ง และ 3) การแก้ไข/ฟื้นฟู และได้กำหนดแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2565/66 (ภาคผนวกที่ 2) ภายใต้มาตรการ ดังนี้

1. การป้องกัน

1.1 สร้างการรับรู้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย

1) จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น แผ่นพับ สื่อวิดีโอ สื่อบอร์ดกระจายเสียง และสื่อ Social Media

2) จัดกิจกรรมรณรงค์การหยุดเผาในพื้นที่เกษตรกรรม และรณรงค์ส่งเสริมการใช้เศษวัสดุเพื่อทดแทนการเผา ในช่วงเวลาการดำเนินการห้ามเผาเด็ดขาดในพื้นที่

3) จัดหน่วยปฏิบัติการระดับพื้นที่ (Mobile Unit) เพื่อเยี่ยมเยียนเกษตรกรและแนะนำประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ด้านการเกษตรปลอดการเผา ตลอดจนแจ้งข่าวสารการบริหารจัดการการเผาในพื้นที่ เช่น การกำหนดวันห้ามเผาเด็ดขาด การจองวัน/เวลาการเผาผ่านแอปพลิเคชัน Burn Check

1.2 ส่งเสริมการจัดการเศษวัสดุการเกษตรและการปรับเปลี่ยนแนวทางการเพาะปลูกปลอดการเผาแก่เกษตรกร โดยดำเนินการโครงการ/กิจกรรม ดังนี้

1) โครงการส่งเสริมการหยุดเผาในพื้นที่เกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร) เป้าหมาย 17,640 ราย เครื่องขยายเกษตรกร 337 เครื่องขยาย ในพื้นที่ 62 จังหวัด (พื้นที่ 10 จังหวัดภาคเหนือตอนบนที่ประสบปัญหาหมอกควันเป็นประจำ และ พื้นที่ 52 จังหวัดที่มีพื้นที่การเผาสูง รวมพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล)

2) การสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยดำเนินการโครงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร แบ่งเป็น

- กิจกรรมสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร) เป้าหมาย เกษตรกร 15,400 ราย ดำเนินการ ณ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) หรือศูนย์เครื่องขยาย กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน 77 จังหวัด 77 จังหวัด

- กิจกรรมเพิ่มศักยภาพการจัดการฟางข้าวหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อความยั่งยืน (กรมการข้าว) เป้าหมาย แปลงต้นแบบการจัดการฟางข้าว อย่างมีประสิทธิภาพในเขตนาชลประทาน 4 แปลง เกษตรกร 200 ราย

- กิจกรรมเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้จากกระบวนการผลิตสินค้าข้าว (กรมการข้าว) เป้าหมาย ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร 1 ผลิตภัณฑ์

3) โครงการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร (กรมพัฒนาที่ดิน) กิจกรรมไถกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุในดิน เป้าหมาย 13,000 ไร่ พื้นที่ 63 จังหวัด

4) โครงการส่งเสริมการไถกลบและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (กรมพัฒนาที่ดิน) ในพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพด ข้าว และอ้อย กิจกรรม ได้แก่

- ไถกลบตอซัง เป้าหมาย 26,842 ไร่ ดำเนินการในพื้นที่ตำบลตามลำดับความรุนแรงของการเกิดจุดความร้อน และรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ

- ผลิตปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุการเกษตรในชุมชน เป้าหมาย 2,000 ต้นดำเนินการในพื้นที่เกษตรที่มีการเผาไหม้ คัดเลือกพื้นที่ที่เสี่ยงไหม้ไฟ หรือเกิดจุดความร้อนมากที่สุดในพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

5) โครงการส่งเสริมระบบวนเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม) เป้าหมาย พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน 45,000 ไร่ เกษตรกร 4,566 ราย ในพื้นที่ 66 จังหวัด โดยดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น ไม้ป่า ไม้หายาก เพื่อทดแทนการเกษตรเชิงเดี่ยว

6) โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม) กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่ในเขตปฏิรูปที่ดิน เป้าหมาย พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน 2,700 ไร่ เกษตรกร 120 กลุ่ม 900 ราย ใน 72 จังหวัด

7) โครงการเฝ้าระวังการเผาซากพืช วัชพืช และวัสดุทางการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม) เป้าหมาย พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน 10,000 ไร่ เกษตรกร 1,000 ราย ใน 44 จังหวัด โดยดำเนินการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ให้สามารถจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรทดแทนการเผาทำลาย พร้อมปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตจากเดิม มุ่งสู่การทำเกษตรปลอดการเผา

8) การผลักดันมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดการเผา พร้อมทั้งระบบตรวจสอบย้อนกลับ โดยการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์กำหนดของมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ พร้อมสามารถปฏิบัติตามเกณฑ์กำหนดของมาตรฐานได้อย่างถูกต้องการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดยดำเนินการ

- โครงการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม) ดำเนินการในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน 8,480 ไร่ เกษตรกร 2,800 ราย

- โครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP (กรมวิชาการเกษตร) โดยการตรวจสอบแหล่งผลิตเพื่อรับรองมาตรฐานตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP พี่ช

9) การส่งเสริมเกษตรกรตัดอ้อยสด (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (สอน.)) โดยกำหนดแนวทางการรับซื้อปริมาณอ้อยเข้าหีบ ฤดูกาลผลิตปี 2565/66 โดยเป็นอ้อยไฟไหม้เข้าหีบ ไม่เกินร้อยละ 5 พร้อมส่งเสริมการใช้เครื่องจักรในการตัดอ้อยให้แก่เกษตรกรชาวไร่อ้อย ดำเนินโครงการชดเชยดอกเบี้ยให้กับเกษตรกรชาวไร่อ้อยสำหรับบริหารจัดการแหล่งน้ำและซื้อเครื่องจักรกลการเกษตรในไร่อ้อย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อย และแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ปี 2565 – 2567

10) สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรเป็นสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการระดมทุนและร่วมกันใช้เครื่องจักรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูก และลดการเผาในแปลงเพาะปลูก (กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมส่งเสริมการเกษตร)

1.3 การเตรียมการและการจัดทำพื้นที่เสี่ยง

- 1) จัดทำข้อมูลพื้นที่เสี่ยงเพื่อระบุพิกัดและจัดชั้นความเข้มข้นในการดำเนินการเฝ้าระวัง
- 2) เตรียมความพร้อมเครื่องมือ เพื่อแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ได้แก่ รวบรวมครุภัณฑ์ และจัดทำทะเบียน จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ สำหรับการป้องกันและดับไฟ
- 3) ระดมสรรพกำลังเครือข่ายอาสาสมัครเกษตรกร
- 4) จัดตั้งชุดปฏิบัติการ/หน่วยเคลื่อนที่เร็ว เฝ้าระวังและป้องกันการลักลอบเผาในพื้นที่เกษตรกรรมแบ่งเป็นระดับจังหวัด และระดับอำเภอ

2. การยับยั้ง/เผชิญเหตุ

2.1 ติดตามและเฝ้าระวังจุดความร้อน (Hotspot) และพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม และแจ้งเตือนสถานการณ์หมอกควัน

2.2 สนับสนุน และประสานการปฏิบัติงานร่วมกับศูนย์อำนวยการฯ จังหวัด รวมทั้งประสานการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้นในช่วงเวลาห้ามเผา โดยจังหวัดออกมาตรการ/ประกาศจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) ออกข้อบัญญัติควบคุมการเผาทุกพื้นที่สำหรับพื้นที่ชุมชน พื้นที่เกษตร

2.3 ให้อาสาสมัครเกษตรกรประจำหมู่บ้าน (อกม.) และเครือข่ายอาสาสมัครเกษตรกร แจ้งเหตุให้ศูนย์รับแจ้งเหตุในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ทราบทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์เผาในพื้นที่เกษตรกรรม

2.4 ปฏิบัติการฝนหลวงเพื่อแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า (กุมภาพันธ์ – กันยายน 2566) ปฏิบัติการฝนหลวง และตัดแปรสภาพอากาศเพื่อลดความหนาแน่นของหมอกควัน ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM10 และ PM2.5) รวมทั้งการเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ป่าไม้เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาไฟป่า โดยจัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่เร็ว หน่วยปฏิบัติการภาคเหนือ และหน่วยปฏิบัติการภาคใต้ ตามแต่ละช่วงเวลา

2.5 กรมชลประทาน โดยสำนักงานชลประทาน และโครงการชลประทานจังหวัด สนับสนุนรถบรรทุกน้ำ เครื่องจักรเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อเข้าระงับเหตุการณ์ในกรณีเกิดไฟไหม้ในพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรม

2.6 ประสานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขจัดละอองน้ำเพื่อลดการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง
ในบริเวณพื้นที่ชุมชนใกล้เคียง

3. การแก้ไข/ฟื้นฟู

ส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมถอดบทเรียนเหตุการณ์ไฟป่าหมอกควันการ
ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริหารจัดการในพื้นที่ และการยับยั้ง/เผชิญเหตุ
เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานและทบทวนกำหนดแผนปฏิบัติการในปีถัดไป

8. กลไกการขับเคลื่อน

ระดับนโยบาย

- คณะทำงานป้องกันและเฝ้าระวังการเผาเศษซากพืชหรือวัชพืช และเศษวัสดุทางการเกษตร
ในพื้นที่การเกษตร โดยมีปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและ
โครงการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นเลขานุการ

ระดับพื้นที่

- ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินงานในระดับพื้นที่
- ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตรจังหวัด โดยมีเกษตรและสหกรณ์จังหวัด
เป็นผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้ากลุ่มช่วยเหลือเกษตรกรและโครงการพิเศษ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์
จังหวัด เป็นเลขานุการศูนย์

9. แหล่งงบประมาณ งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ 2566 ของหน่วยงาน
เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

10. ระยะเวลาดำเนินงาน ตั้งแต่ 1 มกราคม – 31 พฤษภาคม 2566

11. การรายงานสถานการณ์และผลการดำเนินงาน

1. ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตรระดับจังหวัด รายงานข้อมูลสถานการณ์
และผลการดำเนินงานรายงานต่อคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด และ
คณะทำงานป้องกันและเฝ้าระวังการเผาเศษซากพืชหรือวัชพืช และเศษวัสดุทางการเกษตรในพื้นที่การเกษตร
ทุกสัปดาห์ ตามแบบฟอร์มการรายงาน (ภาคผนวกที่ 3)

2. ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ติดตาม
สถานการณ์ ประสานข้อมูลระหว่างศูนย์ติดตามฯ จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สรุปรายงาน
ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทุกสัปดาห์

ภาคผนวก

<https://s.moac.go.th/ywZBQE>

- ภาคผนวก 1 พื้นที่เป้าหมายการดำเนินการ ปี 2565/66
- 1.1 พื้นที่เสี่ยงเผาไหม้ 17 จังหวัดภาคเหนือ
 - 1.2 อำเภอ/ตำบลที่ตรวจพบจุดความร้อนในพื้นที่เกษตร ย้อนหลัง 5 ปี
 - 1.3 แผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ปี 2565/66
- ภาคผนวก 2 แผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2565/66
- ภาคผนวก 3 แบบฟอร์มการรายงานผลการดำเนินงาน